NIEUWE TOETREDERS GEVEN IMPULS AAN DE AFVALMARKT

Een belangrijke trend van de afgelopen 25 jaar is dat niet de ontdoener, maar de producent verantwoordelijk is dat het afvalbedrijf het afval opruimt. Het afvalbedrijf doet dat vanzelfsprekend binnen de eisen van de milieuwetgeving. Afvalbedrijven pasten hun diensten aan de veranderende behoeften en eisen aan en gingen meer recyclen. De afvalmarkt ontwikkelt door naar het opnieuw toepassen van reststoffen in producten en het voorkomen van CO_2-emissies.

TEKST: FRANK HOPSTAKEN **BEELD:** ROBIN VAN LONKHUIJSEN / ANP

De omzet van recyclingdiensten op de Nederlandse afvalmarkt steeg van €1,5 miljard in 2008 naar circa €3,5 miljard in 2021. Dat is een stijging van 7% van jaar op jaar. Tegelijk steeg de omzet in de marktsegmenten afvalinzameling en -verwerking met respectievelijk 2% en 3% jaar op jaar en bedroeg deze in 2021 circa €2,9 miljard per segment. De trend is duidelijk: recycling is qua omzetontwikkeling een topsector en de groei is er nog niet uit. Dit valt ook investeerders op.

DUIDELIJKE INTERESSE IN DE AFVALSECTOR

Dat de afvalmarkt interessant is voor investeerders blijkt uit de opmerkelijke overnames van afgelopen jaren. In 2020 trok in Nederland de overname van SUEZ, voorheen Sita, door PreZero de aandacht. PreZero betaalde circa €1,1 miljard en nam daarmee ook de activiteiten in Duitsland, Polen en Luxemburg over. PreZero is het afval- en recyclingbedrijf van Schwarz Group, eigenaar van Lidl. Dit past bij de huidige afvalmarkt. De retail heeft behoefte aan het produceren van secundaire grondstoffen. Dat heeft Lidl nu in eigen huis.

Bijna gelijktijdig startte het fusie- en integratieproces van het restant van SUEZ in Veolia Environnement. Die fusie wordt dit jaar afgerond. Veolia is daarmee verreweg het grootste afvalbedrijf van Europa. Het is naast afval ook actief op het gebied van water en energie. SUEZ verdwijnt volledig uit het straatbeeld. Veolia combineert diverse milieuservices. Het Europese bedrijf lijkt daarmee een klassiek geprivatiseerd nutsbedrijf met een 'one stop shop' functie. Veolia Nederland heeft een ander profiel en mikt vooral op het produceren van secundaire grondstoffen. Maar ook buiten Nederland lijkt dat de groeifocus van Veolia.

Gemeente Amsterdam verkocht begin dit jaar AEB aan AVR voor €450 miljoen. Daarmee voegt de mondiale investeerder in infrastructuren CKI, met Hong Kong als thuisbasis, een nieuw onderdeel toe. In augustus 2013 kocht CKI AVR voor €944 miljoen. Ongeveer een derde van de Nederlandse afvalverbrandingscapaciteit komt zo bijeen. Er is dan ook eerst goedkeuring van de Autoriteit Consument en Markt (ACM) nodig. De prijs van AEB is duidelijk lager dan voor AVR. Aan de verkoop van AEB ging dan ook een lang verhaal vooraf. Wel lijkt het exploiteren van een afvalverbrander nog steeds te passen bij een lange termijn investeerder. Dat komt mede door de infrastructuur rond AVR en AEB om stoom en warmte te leveren.

Renewi is met een jaaromzet van omstreeks €1 miljard het grootste Nederlandse afvalbedrijf. Het is beursgenoteerd, net als Veolia, en kwam tot stand na een lange reeks van overnames en fusies. Renewi ontstond begin 2017 door het samengaan van Van Gansewinkel en Shanks. De aandeelhouders van Shanks betaalden €510 miljoen voor Van Gansewinkel. Renewi heeft activiteiten in België, UK en andere Europese landen en is een van de grotere afvalbedrijven van Europa. Het is qua profiel een echte specialist op vooral inzameling en recycling.

Attero kwam in 2014 in handen van durfinvesteerder Waterland voor €170 mln. Het afvalonderdeel van het voormalige PNEM/MEGA nutsbedrijf bleek aantrekkelijk voor

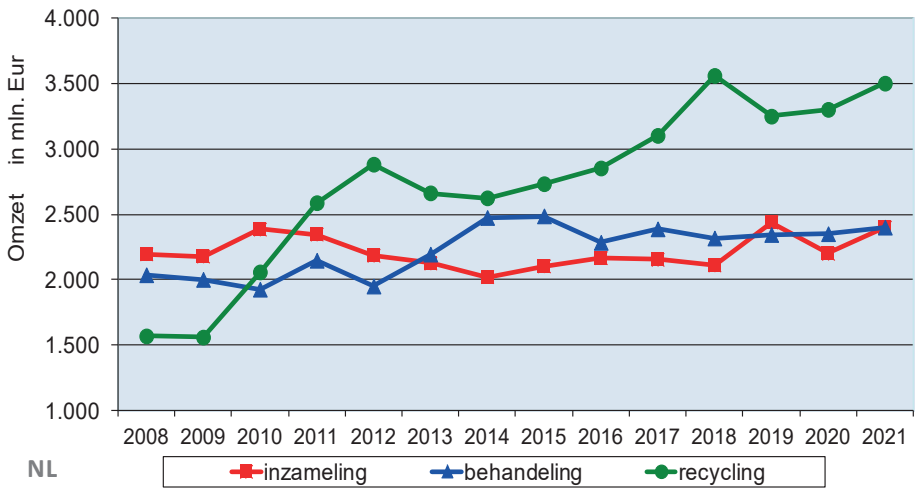

Figuur 1: De omzetontwikkeling van de afvalmarkt door de jaren heen.

een snelle financiële herstructurering en werd in 2018 voor circa €750 miljoen doorverkocht aan infrastructuurinvesteerders 3i en DWS.

De grootste Nederlandse private afvalbedrijven Renewi, PreZero, AVR en Attero hebben daarmee allemaal een historie van wisselende aandeelhouders. De gezamenlijke omzet zal dit jaar oplopen tot ongeveer €2,3 miljard, ongeveer 25-30% van de markt. Op zich is die positie niet zo veel anders dan in 2008, behalve dan de namen van de aandeelhouders.

EUROPESE AFVALBEDRIJVEN GROEIEN DOOR

Het nieuwe Veolia is het eerste Europese afvalbedrijf met een omzet boven €10 miljard in Europa op het gebied van afval- en recyclingactiviteiten. Remondis is een goede tweede, maar duidelijk kleiner. Daarna volgen enkele spelers met jaaromzetten van boven €1 miljard. Hiervan zijn Renewi en PreZero in Nederland actief. FCC, ALBA, Biffa of Urbaser komen we in Nederland niet of nauwelijks tegen. De consolidatie van afvalactiviteiten in Europa concentreert zich op enkele partijen. De lokale markt is nog steeds belangrijk. Veolia en Remondis deden afgelopen jaren enkele kleinere overnames in Nederland waardoor hun marktaandeel geleidelijk toenam.

KETENINTEGRATIE OF SPECIALISME?

Lange tijd leek ketenintegratie het tovermiddel om een groot en stabiel afvalbedrijf te maken. Een bedrijf had de keten van inzameling tot verwerking in handen. Hiervoor fuseerden inzamelbedrijven en vaak voormalige nutsbedrijven in de verwerking voor maximale synergie. De fusie tussen Van Gansewinkel en AVR was daarvan een voorbeeld. Het concept slaagde niet, althans in Nederland. AVR werd in 2013 verkocht en is nu een stabiel onderdeel van de Nederlandse infrastructuur voor afvalverwerking maar vooral ook voor energielevering, zonder echte inzameling. De aankoop van AEB bevestigt dat deze specialisatie nog steeds past in de afvalmarkt. De aanvoer komt van andere bedrijven, via aanbestedingen in Nederland of van buiten Nederland.

Er is mogelijk nog een andere reden dat ketenintegratie niet altijd goed uit de verf komt. Recycling vraagt om specialisme, proceskennis en innovatie. Vaak is daarvoor een aanvoer van reststoffen uit een groot gebied nodig, bovenlokaal tot internationaal. Deze logistiek is een apart vraagstuk. Het kan helpen als die tot hetzelfde bedrijf behoort, noodzakelijk is het niet.

MAATSCHAPPELIJK BELANG

Nederland kent een lange historie van afvalbedrijven met een publieke taak. De zorg voor afvalinzameling bij huishoudens is een overheidstaak. De inzameling vindt voor ruim 75% plaats door een publiek bedrijf. CBS heeft geen exacte cijfers van de marktomvang van de inzameling bij huishoudens. Op basis van het aantal huishoudens en de gemiddelde omzet zal dit tussen €0,7 - 1 miljard per jaar liggen. Overigens registreert CBS de omzet van gemeentelijke diensten niet en die bedraagt volgens de cijfers rond 25% van dit submarktsegment.

De verwerking en recycling van afval is steeds meer op afstand van de overheid georganiseerd. Logisch, want dit vraagt steeds meer om specialisme en bovenlokale activiteiten. De verkoop van AEB past in deze trend. Enkele publieke bedrijven groeiden mee met deze nieuwe marktoriëntatie. HVC verlegde acht jaar geleden bewust zijn koers naar recycling en is met een jaaromzet van bijna €400 miljoen verreweg de grootste publieke marktpartij. De totale omvang van de publieke marktpartijen registreert het CBS niet. Samen met de kleinere private Nederlandse marktpartijen realiseren zij 70% van de omzet op de afvalmarkt. De verkoop van publieke bedrijven heeft tot een verschuiving, andere impulsen en enkele koerswijzigingen geleid. De maatschappelijke sturing op de afvalmarkt blijft significant.

NIEUWE TOETREDERS

De slotconclusie is dat de overnames en consolidaties van de afgelopen 25 jaar niet hebben geleid tot een onevenwichtige afvalmarkt. De kleinere afvalbedrijven groeiden mogelijk zelfs sneller dan de groten en maakten gebruik van de opkomst van recycling. De nieuwe toetreders zorgden in het algemeen voor een impuls en voor gewenste koerswijzigingen.

Immers hoe groter het bedrijf, hoe lastiger om door interne keuzes van koers te wijzigen. Door alle uitdagingen van de circulaire economie staat de afval - en de secundaire grondstoffenmarkt, als een steeds aantrekkelijker onderdeel van de Nederlandse economie op het netvlies bij investeerders. De interesse van beursgenoteerde bedrijven, op (bovenlokale) groei gerichte afvalbedrijven en infrastructuurinvesteerders zal dan ook eerder toenemen dan afnemen. Een marktversnelling komt er pas als we allemaal de secundaire producten ook echt gaan kopen.

Over de auteur: Frank Hopstaken is directeur van FFact en docent Afval- en grondstoffenmarkt voor SBO.

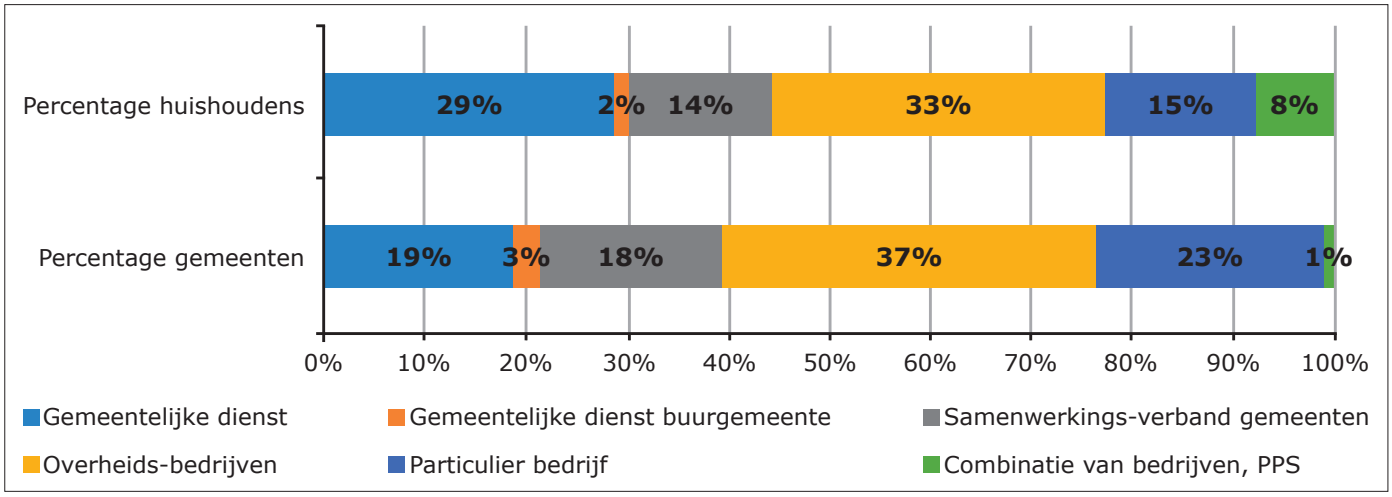

Figuur 2: De verdeling van organisatievormen in de afvalinzameling in 2020